

K 658.1(075.8)
Ju-149

auzantantai: prof. dr. B. Martinkus (Kauno technologijos universitetas)
doc. dr. A. Vasiliauskaitė (Kauno technologijos universitetas)
doc. dr. V. Darškuvienė (Vytauto Didžiojo universitetas)

komenduota Aukštųjų mokyklų bendrųjų vadovėlių leidybos komisijos
virtinta 2007 m. balandžio 2 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo
ministro įsakymu Nr. ISAK- 576

ista Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos lėšomis

BN 978-9986-38-792-3

© Liongina Juozaitienė, 2007
© Šiaulių universitetas, 2007
© VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007

TURINYS

IVADAS	7
1 dalis. FINANSŲ APLINKA IR VALDYMO TEORINIAI PAGRINDAI	10
1. FINANSŲ VALDYMO REIKŠMĖ, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	10
1.1. Finansų samprata ir valdymo esmė	10
1.2. Finansų valdymo tikslas ir funkcijos	14
1.3. Finansų valdymo turinys.....	18
1.4. Įmonės finansų valdymo organizacinė struktūra	22
1.5. Įmonės finansų ir finansų rinkos sąveika.....	26
2. FINANSŲ VALDYMO TEORIJŲ RAIDA	34
3. PINIGŲ LAIKO VERTĖ.....	37
3.1. Būsimoji pinigų laiko vertė	37
3.2. Dabartinė pinigų laiko vertė	41
4. FINANSŲ VALDYMO APLINKA: FINANSŲ RINKOS IR INSTITUCIJOS.....	45
4.1. Finansų rinkos.....	45
4.1.1. <i>Finansų rinkos samprata ir reikšmė globalizacijos sąlygomis</i>	45
4.1.2. <i>Finansų rinkų rūšys</i>	46
4.2. Vertybinių popierių birža	50
4.3. Finansinės institucijos.....	54
4.4. Fondai ir kolektyvinio investavimo subjektai	55
4.4.1. <i>Pensijų fondai</i>	56
4.4.2. <i>Investiciniai fondai</i>	56
2 dalis. FINANSINĖ ANALIZĖ	66
5. FINANSINĖS ANALIZĖS REIKŠMĖ IR TURINYS	66
5.1. Finansinės analizės objektas ir tikslai.....	66
5.2. Finansų analizės metodai ir būdai	70
5.3. Finansinės analizės „rėmai“ ir finansiniai koeficientai.....	79
6. APSKAITA IR ATSKAITOMYBĖ.....	84
6.1. Apskaitos politika verslo įmonėse	84
6.2. Finansinės atskaitomybės turinys ir klasifikavimas	88
6.3. Finansinės atskaitomybės formų sąryšis	93
7. ĮMONĖS BALANSAS	97
7.1. Balanso ekonominė reikšmė.....	97
7.2. Balanso struktūra	99
7.3. Balanso analizė	103
7.3.1. <i>Vertikali balanso analizė</i>	104
7.3.2. <i>Horizontali balanso analizė</i>	107
7.4. Balanso gerinimo būdai ir įmonės finansų būklės identifikavimas.....	110
8. PELNO IR PELNINGUMO ANALIZĖ	113
8.1. Pelnas ir ekonominė pelno reikšmė.....	113
8.2. Pelno sudėtis ir struktūra.....	115
8.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos analizė	120

8.4. Gaminių asortimento įtaka pelnui	124	14.3. Kapitalo struktūra. Kapitalo svertas	239
8.5. Pelningumo rodiklių analizė	128	14.4. Kapitalo struktūros įtaka kaštams	242
8.5.1. <i>Pardavimo pelningumo analizė</i>	129	14.5. Kapitalo struktūros ypatumai kitose šalyse	243
8.5.2. <i>Kapitalo ir turto grąža</i>	134	14.6. Kapitalo struktūros įtaka svertams	245
8.5.3. <i>Skirtingų veiksnių įtaka kapitalo grąžai</i>	135	14.6.1. <i>Svertų ekonominė samprata</i>	245
8.5.4. <i>Veiksnių, turinčių įtaką turto grąžai, tarpusavio priklausomybė</i>	137	14.6.2. <i>Finansinis svertas</i>	249
8.6. Veiklos efektyvumo rodikliai	142	14.6.3. <i>Finansinė rizika</i>	252
9. ĮMONĖS ILGALAIKIS TURTAI	146	14.7. Įmonės dividendų politika	254
9.1. Turto ekonominė reikšmė	146	14.7.1. <i>Dividendų mokėjimo rūšys ir šaltiniai</i>	254
9.2. Ilgalaikio turto analizė	146	14.7.2. <i>Dividendų politika ir akcijų kurso reguliavimas</i>	258
9.2.1. <i>Ilgalaikio turto sudėtis</i>	146	15. APYVARTINIO KAPITALO VALDYMAS	264
9.2.2. <i>Ilgalaikio turto valdymo kryptys</i>	149	15.1. Apyvartinio kapitalo samprata	264
9.2.3. <i>Ilgalaikio turto naudojimo rodikliai</i>	151	15.2. Bendrojo apyvartinio kapitalo valdymas	267
9.2.4. <i>Ilgalaikio turto nusidėvėjimas (amortizacija)</i>	154	16. PINIGŲ SRAUTŲ VALDYMAS	276
10. TRUMPALAIKIO TURTO ANALIZĖ IR VALDYMAS	160	16.1. Pinigai ir pinigų srautų analizė	276
10.1. Įmonės trumpalaikio turto sudėtis	160	16.2. Pinigų srautų ataskaitos rengimas	278
10.2. Trumpalaikio turto analizė	162	16.3. Pinigų srautų kontrolės valdymas	285
10.3. Trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių analizė	165	16.4. Pinigų srautų prognozė	288
10.3.1. <i>Atsargų apyvartumas</i>	165	16.5. Optimalaus pinigų kiekio valdymas	290
10.3.2. <i>Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas</i>	169	17. ĮMONĖS VEIKLOS FINANSAVIMAS	296
10.3.3. <i>Pirkėjų įsiskolinimų valdymas</i>	171	17.1. Verslo finansavimo būdai	296
10.4. Veiklos ir finansinis ciklai	173	17.2. Įmonių ir finansų rinkų pinigų srautų ryšys	298
10.4.1. <i>Kreditinių įsiskolinimų apyvartumas</i>	173	17.3. Banko kreditai	300
10.4.2. <i>Veiklos ir finansinis ciklai</i>	173	17.3.1. <i>Banko kreditų rūšys</i>	300
10.5. Trumpalaikio turto valdymo rizika	176	17.3.2. <i>Kredito grąžinimo tvarka</i>	305
11. ĮMONĖS FINANSINĖS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS	182	17.3.3. <i>Kredito rizikos vertinimas</i>	308
11.1. Mokumo ir likvidumo sąvokos	182	17.4. Lizingas	312
11.2. Įmonės mokumo, pelningumo ir rizikos ryšys	182	17.5. Faktoringas	315
11.3. Trumpalaikio mokumo analizė	185	18. VERTYBINIAI POPIERIAI	320
11.4. Įmonės finansinės būklės įvertinimo rodikliai	186	18.1. Akcijų emisija	321
11.5. Ilgalaikis ir bendrasis įmonės mokumas	192	18.2. Skolos vertybiniai popieriai	329
12. ĮMONĖS VEIKLOS VERTINIMO SISTEMOS	196	18.2.1. <i>Obligacijos</i>	329
12.1. Įmonės veiklos vertinimo sistemų raida	196	18.2.2. <i>Obligacijų rinkos vertė</i>	333
12.2. Įmonės veiklos finansinis įvertinimas EVA metodu	201	18.2.3. <i>Obligacijų pelningumo modelis</i>	336
12.3. Subalansuotųjų rodiklių sistema	204	18.3. Išvestiniai vertybiniai popieriai	340
12.4. Šešios sigmos verslo sėkmei valdyti	210	18.3.1. <i>Pasirinkimo sandoriai (opcionai)</i>	341
13. ĮMONĖS FINANSŲ VALDYMAS	215	18.3.2. <i>Išankstiniai ir ateities sandoriai</i>	345
13.1. Finansų planavimo reikšmė ir priklausomybė nuo įmonės dydžio	215	18.3.3. <i>Varantai</i>	349
13.2. Finansinis prognozavimas	217	18.4. Vekseliai	351
13.3. Biudžetai	221	19. ĮMONĖS INVESTICINĖ VEIKLA	356
14. KAPITALO KAŠTAI	229	19.1. Investicinės veiklos reikšmė įmonėje	356
14.1. Kapitalo kaštų samprata	229	19.2. Investicinių projektų įvertinimo metodai	361
14.2. Kapitalo komponentų kaštų skaičiavimas	231	19.3. Projektų rizikos įvertinimas	369
		19.4. Rizika ir gražos norma	372

19.5. Vertybinių popierių investicijų portfelio rizikos įvertinimas	375
LITERATŪRA	379
IVADAI	384
riedas. Balansas	385
riedas. Pelno (nuostolių) ataskaita	387
riedas. JAV ūkio sektorių finansiniai rodikliai, 2004 m.	387
riedas. Bankų reitingai	388
riedas. Finansinės lentelės	389
riedas. Pasaulio finansų rinkų P/E reikšmės	396
PRIMŲ ŽODYNĖLIS	397

IVADAS

Globalizacijos ir tarptautinės ekonominės integracijos sąlygomis verslo sėkmės garantas yra adaptyvumas, kuris siejamas su įmonės gebėjimu keistis, tinkamai reaguoti į pokyčius, planuoti ir prognozuoti savo veiklą bei tvarkyti finansus. Dažnai manoma, kad geras organizatorius ar vadovas gebės priimti ir racionalius finansinius sprendimus, tačiau taip atsitinka, deja, ne visada, kartais finansų valdymas apsiriboja apskaita ir paprastais finansiniais sprendimais, kai tuo tarpu tos įmonės, kurios efektyviai naudoja išteklius, geba įvertinti finansų rinkų teikiamas galimybes ir pasirinkti tinkamus finansinius instrumentus, dažnai įgyja konkurencinį pranašumą rinkoje.

Kodėl finansų valdymo reikšmė įmonėje didėja? Tai sąlygoja besikeičianti verslo aplinka, kai verslui siūloma vis daugiau ir įvairesnių finansinių paslaugų, kai vyksta sparti finansų rinkų plėtra ir didėja kapitalo apyvartumas. Verslo įmonėms atsiranda papildomos galimybės, kuriomis jos turėtų sumaniai pasinaudoti. Praktika rodo, kad vienodomis ekonominėmis sąlygomis dirbančios įmonės gauna skirtingus veiklos rezultatus ir tam itin didelę įtaką turi finansiniai sprendimai bei jų tikslingumas.

Efektyvus finansų valdymas svarbus visų lygių darbuotojams – tiek įmonės finansininkams, tiek savininkams ir įmonių vadovams, nes būtent pastarieji, turintys didelę galią savarankiškai priimti finansinius ir investicinius sprendimus, daro lemiamą įtaką įmonės finansų būklei ir jos perspektyvai. Šiuolaikinių įmonių vadovams nepakanka turėti tik bendrą informaciją apie įmonę ir intuityviai priiminėti sprendimus, jiems privalu sukurti vientisą veiklos analizės ir prognozės sistemą, jie turi vertinti įmonės ir jos padalinių veiklos rezultatus. Tačiau praktika rodo, kad vadovai per mažai skiria laiko finansų valdymui ir tai yra pagrindinė kliūtis spartesnei bei efektyvesnei verslo plėtrai.